

УДК 7.01:741.6:316.77

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/97-2-14>**Олег КРАВЧЕНКО,***orcid.org/0000-0001-9267-3138*

кандидат архітектури,

доцент кафедри графічного дизайну

імені Михайла Бойчука

(Київ, Україна) *o_krav@ukr.net***Христина ЗУБЕЦЬ,***orcid.org/0009-0005-0894-3112*

студентка II курсу магістратури факультету дизайну

Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва та дизайну

імені Михайла Бойчука

(Київ, Україна) *christina.zubets2001@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ОБРАЗНОСТІ В ЕМБЛЕМАТИЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті розглянуто підходи та принципи графічного створення військових емблем як специфічного виду візуальної комунікації, що забезпечує ідентифікацію підрозділів та формує цілісну систему військової символіки. Особливу увагу приділено становленню сучасних підходів у формотворенні військових емблем, зумовлених розвитком графічного дизайну, технологічних засобів відтворення та актуальних потреб Збройних Сил України у контексті трансформацій, що відбулися після 2014 року та активізувалися в умовах повномасштабної війни.

Авторами досліджено базові принципи графічного створення, серед яких виділено функціональність, семантичну відповідність, лаконізм, композиційну узгодженість, стилістичну єдність та технологічність. Визначено, що саме ці принципи формують структурно-змістову модель майбутньої емблеми та забезпечують її впізнаваність у різних умовах застосування. Проаналізовано взаємозв'язок між принципами проектування та критеріями оцінювання готового графічного рішення, що дозволяє встановити об'єктивні показники якості військових емблем. Особливу увагу приділено нормативній основі, а саме методичним рекомендаціям, геральдичним вимогам та процедурі затвердження шевронів у Міністерстві оборони України, що визначають рамки для стандартизації та уніфікації військової символіки.

У роботі здійснено вибірковий аналіз сучасних емблем Збройних Сил України, що базується на визначенні якості їхньої візуальної складової за критеріями композиції, форми шеврона, кольорової палітри та символіки. Дослідження дозволило виявити характерні візуальні патерни, семантичні групи та архетипи, що базуються на історичній спадкоємності. Результати вказують на те, що домінування геральдичних принципів, лаконічної кольорової гами та силуетної графіки забезпечує високу функціональність і впізнаваність військової символіки.

Підсумовуючи, у статті доведено, що військова емблематика сьогодення є складним графічним кодом, що синтезує історичні традиції, нормативні стандарти та оперативні потреби комунікації. Висновки роботи окреслюють актуальні тренди в дизайні військової символіки та створюють методологічну базу для майбутніх розвідок у цій галузі.

Ключові слова: Збройні Сили України, військова символіка, національна ідентичність, візуальна комунікація, семіотика, графічний дизайн.

Oleg KRAVCHENKO,
orcid.org/0000-0001-9267-3138
Candidate of Architecture,
Associate Professor at the Department of Graphic Design
Kyiv Mykhailo Boichuk State Academy of Decorative and Applied Arts and Design
(Kyiv, Ukraine) o_krav@ukr.net

Khrystyna ZUBETS,
orcid.org/0009-0005-0894-3112
2nd year master's student at the Faculty of Design
Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy of Decorative and Applied Arts and Design
(Kyiv, Ukraine) christina.zubets2001@gmail.com

FEATURES OF ARTISTIC IMAGERY IN THE EMBLEMS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

This article examines the approaches and principles underlying the graphic design of military emblems as a specific form of visual communication that enables the identification of military units and forms a coherent system of military symbolism. Particular attention is paid to the emergence of contemporary approaches to the design of military emblems, driven by developments in graphic design, technological means of reproduction, and the current needs of the Armed Forces of Ukraine in the context of the transformations that took place after 2014 and intensified under conditions of full-scale war.

This article examines the fundamental principles of graphic design, highlighting functionality, semantic relevance, conciseness, compositional harmony, stylistic unity and technical feasibility. It is established that these principles form the structural and content-based model of the future emblem and ensure its recognisability in various contexts of use. The interrelationship between design principles and the criteria for evaluating the final graphic solution is analysed, enabling the establishment of objective quality indicators for military emblems. Particular attention is paid to the regulatory framework, namely the methodological recommendations, heraldic requirements and the procedure for approving insignia at the Ministry of Defence of Ukraine, which define the framework for the standardisation and unification of military symbols.

This study presents an experimental analysis of a sample of contemporary emblems of the Armed Forces of Ukraine, based on an evaluation of their graphic design according to criteria of composition, form, colour palette and symbolism. The study identified characteristic visual patterns, semantic groups and archetypes based on historical continuity. The results indicate that the dominance of heraldic principles, a concise colour scheme and silhouette-based graphics ensures high functionality and recognisability of military symbols.

Підсумовуючи, у статті доведено, що військова емблематика сьогодення є складним графічним кодом, що синтезує історичні традиції, нормативні стандарти та оперативні потреби комунікації. Висновки роботи окреслюють актуальні тренди в дизайні військової символіки та створюють методологічну базу для майбутніх розвідок у цій галузі.

Key words: *Armed Forces of Ukraine, military symbolism, national identity, visual communication, semiotics, graphic design.*

Постановка проблеми. Сучасна українська військова символіка перебуває в стані активного переосмислення, спричиненого тривалим воєнним протистоянням та масштабними трансформаціями у структурі Збройних сил України. Військова емблема перестала бути лише маркером належності, а перетворилась на носій історичної пам'яті, інструмент комунікації, елемент психологічної підтримки та складову культурного спротиву. У цих умовах графічний дизайн військових емблем стикається з низкою викликів: необхідністю узгодити традицію й інновацію, забезпечити функціональність у бойових ситуаціях, зберегти виразність при обмеженій палітрі кольорів та відповідати геральдичним нормам, які регулюють використання символів. Проблема формалізації принципів і методів графічного зображення військових емблем є міждисциплінарною: вона вимагає поєднання геральдичної традиції, семі-

отичного аналізу, сучасних практик графічного дизайну та врахування технологічних обмежень виробництва.

Попри значне зростання кількості нових емблем, питання їхньої професійної розробки, семантичного наповнення та відповідності державним стандартам досі залишаються недостатньо вивченими. Існує дисбаланс між творчою ініціативою окремих підрозділів і нормативною потребою уніфікації, що призводить до фрагментарності візуальної системи та появи емблем, які не завжди відповідають вимогам геральдики чи зчитуваності в умовах бою.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю систематизувати теоретичні підходи, розкрити графічні закономірності, семіотичні особливості та виявити сучасні тенденції, що формують нову візуальну мову українського війська. Саме тому комплексне наукове дослідження символіки

є необхідним для створення цілісної та впізнавальної військової айдентики Збройних Сил України.

Аналіз досліджень. Аналіз публікацій низки базових робіт українських і західних авторів, які роблять суттєвий внесок у теоретичне осмислення військової емблематики, є методологічною основою комплексного підходу, який дозволяє всебічно дослідити графічну, семантичну й функціональну специфіку сучасних військових емблем.

Так Б. Гальчинський у дослідженні музейних колекцій українських наукових емблем показує, що українська військова символіка має потужний зв'язок з історичним минулим і українськими традиціями від козацьких знамен і печаток до емблем армій УНР і УПА до шевронів сучасних військових підрозділів та добровольчих формувань (Гальчинський, 2023: 86).

У багатьох сучасних емблемах простежуються стилістичні паралелі з історичними взірцями: використання хрестів, хоругв, зброї, щитів, регіональних гербів. Це особливо проявляється в емблемах підрозділів, які включають регіональні мотиви, козацьку символіку, згадки про бойові звершення або легендарних постатей минулого. В. Карпов наголошує, що символи війська завжди були носіями звитяги та пам'яті, тому їх модернізація не має розривати традицію, а повинна її осяснювати (Карпов, 2016: 215).

Суттєвий внесок у теоретичне осмислення військової емблематики роблять і західні автори. К. Ланге наголошує на відмінності між емблемою та комерційним логотипом (Lange, 2023)., Д. МакКейб аналізує гербову мову як структуровану систему графічної комунікації (McCabe, 2016: 23)., робота Гайзельмана підкреслює необхідність стандартизації військової символіки для ефективної комунікації, зокрема між підрозділами (Geiselman, Landee, 1981: 75), а дослідження Трю, Цвайбелсона і Ріггса демонструє, що військовий дизайн еволюціонує у відповідь на складність сучасних конфліктів (Riggs, Trew, Zweibelson, 2023: 12).

Мета дослідження полягає у визначенні та систематизації принципів графічного зображення військових емблем ЗСУ у контексті сучасного графічного дизайну. У межах цієї мети передбачено аналіз нормативної бази, геральдичних вимог та композиційних рішень і символічних елементів, що застосовуються у сучасній військовій айдентичі. Окремим завданням є проведення експериментального дослідження, а саме: вибіркового аналізу шевронів ЗСУ різних підрозділів, їх системний аналіз та узагальнення повторюваних графічних патернів за класифікаційними ознаками.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку української військової символіки позначений суттєвими трансформаціями, спри-

чиненими як зовнішніми обставинами так і внутрішніми процесами модернізації Збройних сил. Починаючи з 2014 року, формотворення військових емблем набуває системності, послідовності та вкорінення у національній традиції. Цей період характеризується переходом від візуальної строкатості та нерегульованості до створення стандартизованої системи військової айдентики, орієнтованої на впізнаваність, функціональність та історичну тяглість.

Нормативні основи є ключовим аспектом у цьому процесі. «Методичні рекомендації щодо окремих питань розвитку і впровадження військової символіки у ЗСУ» визначають принципи побудови емблем, обмеження щодо кольорової гами та символів, правила комбінування елементів, структуру композиції та вимоги до стилістичної єдності (Методичні рекомендації, 2020: 30). У рекомендаціях наголошено на необхідності відповідності емблем історії конкретного виду чи роду військ, а також на важливості уникнення хаотичного стилістичного розмаїття, що може ускладнювати візуальну комунікацію. Таким чином, дизайн перестає бути виключно творчою ініціативою окремих підрозділів і набуває статусу регламентованого процесу, що відповідає міжнародним стандартам військової символіки. Публікації Міністерства оборони уточнюють, що процес створення шеврону проходить кілька етапів – від первинного ескізу до геральдичної експертизи, погодження із профільними структурами та закріплення за конкретним підрозділом (Міністерство оборони України, 2025).

Змістовне наповнення емблем ЗСУ формується на перетині трьох смислових рівнів: історичного, функціонального та ціннісного:

– *історичний рівень* пов'язаний із використанням символів, що повертають у минуле – княжих, козацьких або визвольних традицій, що демонструє спадкоємність українського війська та поєднує нинішній військовий підрозділ із тривалою історією державотворення та збройного опору;

– *функціональний рівень* визначає емблему як маркер належності до певного роду військ або спеціалізації, що відтворюється у спеціалізованій символіці – наприклад, перехрещені гармати у артилеристів, крила у десантників, хвиля чи якір у військово-морських силах. У цьому рівні домінує прагматична вимога швидкого розпізнавання: знак має зчитуватися з дистанції, в польових умовах, бути універсальним для різних носіїв;

– *ціннісний рівень* – це площина, у якій втілюються ідеї честі, мужності, патріотизму, побратимства, готовності до пожертви і робить емблему не просто знаком, а символом – носієм ідейного змісту, що апелює до емоційної сфери сприйняття, підтримує моральний стан та конструює уявлення про характер підрозділу.

Тваринні образи (хижі птахи, вовки, леви тощо) часто виступають як алегорії якостей, що асоціюються з бойовою ефективністю – швидкість, витривалість, точність, готовність до захисту. Природні мотиви (гори, хвиля, блискавка) можуть підкреслювати середовище дій або характер ведення бою. Колірні коди працюють як стислий носій сенсу: вони задають емоційний тон й можуть бути пов'язані з традиціями певного виду військ. Стилїстика ж визначає, наскільки знак сприймається сучасним, дисциплінованим і системним: єдність ліній, узгодженість деталей, баланс між геральдичною традицією та сучасною графікою впливають на довіру до символу як до офіційного маркера. Усі ці елементи формують цілісні асоціативні образи, що впливають як на самих військовослужбовців (гордість, відчуття приналежності), так і на суспільне сприйняття армії (уявлення про професійність, силу та організованість).

Основою емблем військових підрозділів України є державні символи й елементи, які відзеркалюють національну спадщину, ієрархію приналежності та бойову традицію українського війська. Вони забезпечують «верхній рівень» смислової рамки: підкреслюють, що кожен окремий знак є частиною ширшої державної системи, а не випадковою ініціативою. Саме завдяки цьому емблематика може одночасно зберігати різноманіття образів і підтримувати цілісність загальної символічної архітектури ЗСУ, де впізнаваність, нормативність і смислова глибина працюють як взаємодоповнюючі складові.

Військові шеврони після 2014 року дедалі частіше наповнюються наративами спротиву та стійкості. А. Будник розглядає символічні зображення як форму спротиву на окупованих територіях, де знаки стають елементами культурної стійкості (Будник, 2024: 210). У цьому контексті військова символіка виходить за функціональні межі та перетворюється на маркер культурної ідентичності. У праці І. Бондаренко аналізується концепт FURY як емоційно-смилова рамка, що впливає на формування образів сили, рішучості, гніву та відплати в українському медіапросторі (Bondarenko, 2025: 56). Ці семантичні акценти знаходять пряме відображення у сучасних емблемах: мотиви хижих тварин, загострені форми, динамічні композиції, які передають відчуття руху й атаки, стають поширеними графічними прийомами. Кравченко О. та Безмеліцина К. підкреслюють роль емоційного впливу у військово-патріотичній айдентиці, зазначаючи, що графічний знак має здатність формувати психологічну підтримку й відчуття спільності у бойових умовах (Кравченко, Безмеліцина, 2024: 15). Тому семантичні елементи не лише позначають функцію, а й виконують символічну та мотиваційну роль.

При дослідженні принципів графічного проектування військових емблем, варто також звернути увагу на західні стандарти та міжнародні практики у цій сфері. У дослідженні R. Geiselman про військову символіку підкреслено, що стандартизація є ключовою умовою ефективної комунікації в армії, оскільки забезпечує однозначність зчитування інформації в умовах стресу та швидких рішень (Geiselman, Landee, 1981: 75). Праця D. Riggs, J. Trew, B. Zweibelson Evolution of Military Design демонструє, що розвиток військового дизайну безпосередньо пов'язаний зі зростанням складності систем управління, розвитком технологій і комунікацій (Riggs, Trew, Zweibelson: 2023: 12).

K. Lange наголошує, що військова емблема не є логотипом у комерційному сенсі, оскільки виконує функції ієрархічного структурування, ідентифікації та трансляції традиції, і пояснює принципову різницю між логотипом і емблемою, де логотип є інструментом брендингу, а емблема – структурованим символом влади, традиції та функції (Lange, 2023).

У свою чергу, McCabe у праці The Graphic Herald показує, що геральдична мова є структурованою системою кодів, де кожен символ має визначене значення, а композиція повинна бути максимально чіткою та впорядкованою (McCabe, 2016: 23). Цей підхід допомагає зрозуміти, чому шеврони ЗСУ не можуть бути повністю підпорядковані лише дизайнерській моді: вони мають відповідати історичним нормам та внутрішній логіці військової системи.

Графічне проектування військових шевронів є складовою візуальної комунікації оборонних структур і водночас важливим елементом формування корпоративної ідентичності військових підрозділів. Передусім шеврон розглядається як носій структурованої візуальної інформації, покликаної ідентифікувати особовий склад, закріпити традиції підрозділу та репрезентувати його цінності. Ця інформація передається через поєднання символів, образів, стилізованих форм, знаків чи історичних референсів.

У межах цього дослідження було сформовано вибірку з сучасних емблем Збройних сил України, які було класифіковано за такими критеріями:

– *форма емблеми*: щит – основна форма для наруканних знаків (бригадних патчів) найчастіше це «британський щит» або закруглений щит; коло – традиційно використовується для загальних емблем видів сил (наприклад, Повітряні Сили) або операційних командувань; ромб, стилізовані силуети);

– *кольорова палітра*: (маскувальні варіанти виконується в захисних кольорах – Olive (олива), Coyote (койот) або MM-14 (піксель); парадні версії – яскрава, насичена гама з використанням історичних кольорів (синій, жовтий, малиновий, зелений);

– *семантичні групи символів*: історичні – тризуб (Знак Княжої Держави), козацький хрест, пірначі, булави, зброя часів УНР та УПА; регіональні – елементи гербів міст чи областей, де дислокується частина (наприклад, лев для Львова, вежа для Луцька); зооморфні – зображення тварин, що символізують певні риси: вовк (ССО), кажан (розвідка), сокіл або орел (авіація/десант); технологічні – перехрещені гармати (артилерія), ракети, блискавки (зв'язок), крила, мечі; абстрактні – геометричні промені, зірки, специфічні плетіння);

– *тип композиції*: (центрична – головний символ розташований суворо посередині; симетрична – дзеркальне відображення елементів (наприклад, два схрещені мечі); ярусна – поділ поля щита на частини (верхня/нижня), де розміщуються різні символи);

– *наявність геральдичних фігур*: головні – глава (верхня частина), край (нижня частина), перев'яз, стовп; другорядні – облямівка щита, зубчасті лінії (стіни фортеці), що часто вказують на оборонний характер підрозділу.

На основі проведеного аналізу встановлено, що композиційна організація шеврона (нарукавної емблеми) здебільшого базується на концентричній, осьовій або симетричній моделі, що забезпечує читабельність і стійкість візуальної структури під час використання в польових умовах. Композиції здебільшого центровані, симетричні, побудовані на геометричних формах.

Колористичне рішення відіграє ключову роль у побудові емоційного й смислового навантаження знака. Аналіз зразків показав, що кольори здебільшого виконують функцію шифрування належності: чорний, хакі, олива застосовуються для тактичних шевронів, тоді як червоний, синій і золотий зберігаються для парадної або символічної атрибутики. Принцип кольорової відповідності контексту застосування є визначальним у сучасній розробці, особливо з огляду на специфіку бойових умов.

Аналіз зразків показує стійкі групи символів, зокрема: тварини (вовк, сокіл, лев) як алегорія сили; міфологічні істоти як символ трансцендентної сили; зброя (мечі, стріли, списи) як бойовий потенціал; геометричні знаки як відсилання до структурованості підрозділів.

Більшість сучасних емблем побудовані на поєднанні трьох базових структурних елементів: щитова форма, що відсилає до традиційних геральдичних практик та створює відчуття захисту і впорядкованості; центральний символ, який виконує роль компонента з найвищою семантичною вагою; допоміжні елементи, що слугують для уточнення функції або історичного контексту.

Одним із провідних принципів створення військової символіки є принцип синтезу форми та змісту, коли графічний образ повинен бути не лише

естетично цілісним, а й семантично точним. Важливим є й принцип формальної лаконічності, оскільки шеврон має зберігати впізнаваність у зменшеному масштабі, в умовах поганого освітлення або на відстані. Силует у військовому дизайні важливіший за деталізацію, адже він має бути «зчитуваною тінню».

Окремо слід виділити застосування цифрових інструментів, що суттєво вплинули на сучасні підходи до розробки військової символіки. Використання векторних редакторів дозволяє розробнику працювати з точністю, недоступною традиційним засобам.

Результати експерименту показали такі тенденції: поширення спрощених форм – емблеми із чіткими геометричними силуетами та мінімальною кількістю дрібних деталей; семантичне ускладнення – у символи закладається декілька смислових рівнів, часто поєднується історичний архетип та сучасний бойовий сюжет; повернення до класичної геральдики; зростання ролі технологічних мотивів – дрони, артилерійські системи та інше зображуються як новітні знаки війни; функціональна ефективність. Основними функціональними критеріями виявлено: читабельність на відстані, масштабованість, антибліковість, адаптація під різні техніки виробництва.

Висновки. Проведене дослідження показало, що сучасні українські військові емблеми становлять цілісну та складну систему графічних знаків, у якій поєднуються історичні традиції, державні нормативи, функціональні вимоги бойового середовища та інноваційні дизайнерські рішення. Формоутворюючі та семантичні особливості емблем віддзеркалюють як історичну спадкоємність української військової символіки, так і нові виклики, породжені повномасштабною війною та стрімким розвитком технологій. Історична спадкоємність забезпечує формування сучасної ідентичності Збройних сил України, стабільність розбудови та збереження культурного коду, поєднуючи минуле з теперішнім. Військова емблема сучасного українського підрозділу стає складним графічним знаком, що інтегрує минуле, сучасність і бойовий досвід, виконуючи водночас ідентифікаційну, комунікативну та психологічну функції.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що сучасні принципи художньо-графічної розробки офіційних військових емблем в Україні формуються на перетині нормативності, традиції, інноваційності та функціональності. Таким чином, розвиток військової символіки є невід'ємною частиною розбудови сучасної української армії.

Перспективними напрямками подальших досліджень є розробка системної класифікації емблем за семантичними, формальними та функціональними параметрами; вивчення впливу візуальних символів на психологічний стан і згуртованість особового складу військових підрозділів; вивчення взаємодії геральдики та сучасної графічної модульності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будник А. Форми дизайнерського спротиву на тимчасово окупованих територіях України. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. 2024. Вип. 7(2). С. 202–214. DOI: 10.31866/2617-7951.7.2.2024.315446.
2. Гальчинський Б. Нарукавні емблеми українського війська. Музейна колекція за темою «Російсько-українська війна». Військово-історичний меридіан. 2023. Вип. 1. С. 80–93.
3. Карпов В. В. Українська звитяга у символах. Київ: Олег Філюк. 2016. 421 с.
4. Кравченко О. В., Безмеліцина К. В. Символіка та графічні прийоми у військово-патріотичній айденциці. Український мистецтвознавчий дискурс. 2024. Вип. 4. С. 336–343. DOI: <https://doi.org/10.32782/uad.2024.4.14>.
5. Методичні рекомендації щодо окремих питань розвитку і впровадження військової символіки у ЗСУ. Київ, 2020. 30 с.
6. Міністерство оборони України: як створюють та затверджують нарукавні знаки та шеврони для ЗСУ. URL: <https://unn.ua/news/u-minoborony-poiasnyly-yak-stvoriuiut-ta-zatverdzhuiut-narukavni-znaky-ta-shevrony-dlia-zsu> (дата звернення: 15.02.2026)
7. Bondarenko I. The concept FURY in Ukrainian media: Semiotic and cognitive potential. ELAD-SILDA. 2025. Вип. 11. 115 с.
8. Geiselman R. E., Landee B. M. Military Symbolology: A User-Community Survey. U.S. Army Research Institute Technical Report. 1981. 151 с.
9. Lange K. Don't Call It a Logo: The Heraldry Behind U.S. Military, Government Insignia. 2023. URL: <https://www.war.gov/News/Feature-Stories/Story/Article/3263697/dont-call-it-a-logo-the-heraldry-behind-us-military-government-insignia> (дата звернення: 15.02.2026)
10. McCabe D. The Graphic Herald: Exploring Heraldic Language Through Graphic Design. Semy-de-Lys. 2016. С. 9–31.
11. Riggs D., Trew J., Zweibelson B. Evolution of Military Design. Handbook of Military Sciences. Springer. 2023. С. 1-18.

REFERENCES

1. Budnyk A. (2024) Formy dyzainerskoho sprotyvu na tymchasovo okupovanykh terytoriiakh Ukrainy [Forms of design resistance in the temporarily occupied territories of Ukraine]. Demiurh: idei, tekhnolohii, perspektyvy dyzainu, 7(2), pp. 202–214. [in Ukrainian].
2. Halchynskiy B. (2023) Narukavni emblem y ukrainskoho viiska. Muzeina kolektsiia za temoiu “Rosiisko-ukrainska viina” [Sleeve emblems of the Ukrainian military. Museum collection on the topic “Russia–Ukraine War”]. Viiskovo-istorychnyi merydian, 1, pp. 80–93. [in Ukrainian].
3. Karpov V. V. (2016) Ukrainska zvytiakh u symvolakh [Ukrainian valor in symbols]. Kyiv: Oleh Filyuk. 421 p. [in Ukrainian].
4. Kravchenko O. [Symbolism and graphic techniques in military-patriotic identity]. Ukrainyskiy mystetstvoznavchyi diskurs, 4, pp. 336–343. V., Bezmelytsyna K. V. (2024) Symvolika ta hrafichni pryioomy u viiskovo-patriotychnyi aidentytsi [in Ukrainian].
5. Metodychni rekomendatsii shchodo okremykh pytan rozvytku i vprovadzhenia viiskovoi symvoliky u ZSU. (2020) [Methodological recommendations on certain issues of the development and implementation of military symbolism in the Armed Forces of Ukraine]. Kyiv. 30 p. [in Ukrainian].
6. Ministerstvo oborony Ukrainy: yak stvoriuiut ta zatverdzhuiut narukavni znaky ta shevrony dlia ZSU. [Ministry of Defense of Ukraine: How Sleeve Insignia and Chevrons Are Designed and Approved for the Armed Forces of Ukraine]. Retrieved from <https://unn.ua/news/u-minoborony-poiasnyly-yak-stvoriuiut-ta-zatverdzhuiut-narukavni-znaky-ta-shevrony-dlia-zsu> (15.11.2025). [in Ukrainian].
7. Bondarenko, I. (2025). The concept FURY in Ukrainian media: Semiotic and cognitive potential. ELAD-SILDA. № 11.
8. Geiselman, R. E., Landee B. M. (1981). Military Symbolology: A User-Community Survey. U.S. Army Research Institute Technical Report. 151 p.
9. Lange, K. (2023). Don't Call It a Logo: The Heraldry Behind U.S. Military, Government Insignia. Retrieved from <https://www.war.gov/News/Feature-Stories/Story/Article/3263697/dont-call-it-a-logo-the-heraldry-behind-us-military-government-insignia> (15.02.2026).
10. McCabe, D. (2016). The Graphic Herald: Exploring Heraldic Language Through Graphic Design. Semy-de-Lys. 9–31.
11. Riggs D., Trew, J., Zweibelson, B. (2023). Evolution of Military Design. Handbook of Military Sciences. Springer. 1-18.

Дата першого надходження статті до видання: 03.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

